

paper de vidre

segona època **contes**

JOSEP BARGALLÓ

9 Desembre 2015

Josep Bargalló (Torredembarra, 1958) és Llicenciat en Filologia Catalana (Universitat de Barcelona) i Màster en Estudis Superiors en Llengua, Literatura i Cultura Catalana (Universitat Rovira i Virgili). Catedràtic de Secundària, és coordinador de l'àmbit no universitari de l'Institut de Ciències de l'Educació de la URV. En l'àmbit polític, va ser diputat al Parlament de Catalunya (1992-2003 i 2006), conseller d'Ensenyament del Govern de la Generalitat de Catalunya (2003-2004) i conseller en cap/primer titular del Departament de la Presidència (2004-2006). Posteriorment, va ser director de l'Institut Ramon Llull (2006-2010), des d'on va ser el màxim responsable de la presència de la cultura catalana com a convidada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt de 2007. Ha treballat en el món editorial i ha estat director literari d'Edicions El Medol (1989-1998). Ha col·laborat en mitjans audiovisuals i ha escrit guions de ràdio i de vídeo i, entre d'altres, els diàlegs de *La teta i la lluna*, llargmetratge dirigit per Bigas Luna (1994). Crític literari en diversos mitjans, ha publicat articles monogràfics en revistes i volums especialitzats i un bon nombre de llibres: de teoria i història literària —com ara *Literatura catalana del segle XVI al XVIII*, 1987; *Manual de mètrica i versificació catalanes*, 1991 (2a edició: 2007) o *Què és la mètrica. Introducció a la versificació catalana*, 2007—, d'assaig polític —com *Catalunya, horitzó 2014*, 2005; o *Una pàtria sòlida en el temps. Un projecte social i nacional per al nou catalanisme del segle XXI*, 2006— i d'història i cultura popular —com *La colla Xiquets de Tarragona i la tradició casteller de la ciutat*, 1990; *El fet casteller. La història i l'actualitat d'un costum tradicional*, 2000; *Un segle de castells. De 1900 a 2000 en dades*, 2001; o *Bandolers, santes i criades. Quatre balls parlats de la Torredembarra vuitcentista*, 2010, amb Montserrat Palau. També ha editat obres, entre d'altres, de Josep Pin i Soler, Domènec Guansé, Joan Amades i Pere Calders.

La meua tria recuperada

Cosme Vidal i Rossich (Alcover, 1869-Barcelona, 1918) fou conegut literàriament pel pseudònim **Josep Aladern**, que utilitzà en totes les seves facetes públiques. Poeta, narrador, periodista, impressor, assagista, libretre..., l'Aladern fou un modernista vital i literari, d'aquells que, de tantes coses que va arribar a fer —per exemple, fundà, amb Aureli Capmany, *En Patufet*—, la història ha acabat oblidant-lo més del que es mereixeria. Va participar activament en les Festes Modernistes de Sitges i fou un assidu d'Elis Quatre Gats, va col·laborar en diaris, setmanaris i revistes a Reus, Sitges i Barcelona —algun dels quals va arribar a dirigir—, va aglutinar al seu voltant una colla d'escriptors i artistes del Camp de Tarragona que es coneixeria com a Grup Modernista de Reus —o, més popularment, la colla de l'Aladern—, entre els quals hi havia el poeta i pintor Hortensiu Güell, amic d'un jove Picasso i que es va suïcidar, també ben jove, a la platja de Salou...

Catalanista radical —ara en diríem sobiranista—, profundament anticlerical i d'ideologia anarquista, l'Aladern va ser també un occitanista militant i autor d'una obra variada, diversa i prou extensa, des d'alguns dels primers poemes catalans dedicats a l'esport —en els anys de la seva irrupció al nostre país— i d'altres de clarament combatents amb el catolicisme fins a un *Diccionari popular de la llengua catalana* (1904-1906).

Autor, també, d'un assaig folklorista, *Costums típics de la ciutat de Valls* (1894), amb un capítol dedicat al fet casteller, l'Aladern va fer un salt endavant en el tractament literari d'aquesta tradició aleshores poc més que centenària a *La Gent del Liamp: recorts del Camp de Tarragona* (1903), un recull de narracions diverses situades en aquestes comarques —agent del Camp, gent del liamp—, fa la dita. El fet casteller hi apareix en més d'una narració, però és al conte «L'amo del pilar de cinc» on esdevé protagonista central. Abans, el fet casteller havia aparegut en novel·les de Josep Pin i Soler (*La família dels Garrigas*) i Narcís Oller (*Vilaniu*), però ho havia fet de manera tangencial, col·lateral, fora del canemàs narratiu. Amb l'Aladern, per primer cop, esdevenia matèria narrativa.

La meua relació amb aquest conte —una mena de quadre costums de caire naturalista— ve de lluny. El 1978, quan encara estudiava a la Facultat, a Tarragona, en vaig publicar el meu primer article de crítica/història literària: «El fet casteller a l'obra de Josep Aladern» (al *Bulletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*). Hi unia dues menes de passions que m'han acompanyat sempre, els castells i la literatura. La primera em venia de família, la segona ja és més personal. I encara em duren.

L'amo del pilar de cinc

Els Coralins, com els deien a Valls, eren cinc germans que, com llur pare, llur avi i llur besavi, tenien posat tot el cor i tota la voluntat en els *castells*. Tots eren *castellers* i, per cert, dels millors castellers de la vila.

Per la diada de la Candelera o per la de Sant Joan, les dues festes majors que celebrava la vila, ells sols, formats davant la gran portada de l'església, esperaven que sortís la processó, i posant-se al davant de tothom, muntaven amb gran agilitat l'un damunt de les espatlles de l'altre, i formant un ferm «pilar de cinc», als reflets de la gralla i al batre dels timbals, es posaven a caminar carrer de la Cort amunt, enrotllats d'un eixam d'admiradors disposats a tomar-los en llurs braços en cas d'una caiguda.

Perteneixien a la *Colla Vella* i, difícilment a Valls, ni a Tarragona, ni a Montblanc, no s'hauria pogut fer un pilar més formós que el que ells feien. Tots cinc germans eren robusts i ben plantats. L'hereu era gros i cepat i parava a *baix*. El segon, en Ramon Corali, era el més esvelt de tots, fort i àgil al mateix temps, i parava a *segones*, car és aqueix el lloc de més compromís del pilar, i tota la glòria de l'èxit i tota la vergonya del fracàs pesen damunt les seves espatlles; és ell qui fa el pilar. El germà tercer, una mica més primet, parava a *terços*. I damunt d'aquest muntava el quart, jovenet d'uns dotze anys; i damunt d'aquest encara s'hi enfilava el més petit, o sia l'*enxaneta*, noieta d'uns set o vuit anys, que feia pena de mirar-lo tan amunt, posant-se com un àngel coronant aquell altíssim pilar de carn humana.

La *Colla Nova*, la dels menestrals, també feia el seu pilar de cinc per caminar davant de la processó, més prou se'n faltava d'ésser tan alt, tan fort i tan esvelt com el que feien els germans Coralins. Abans d'arribar a mig carrer de la Cort, el pilar de la Colla Nova ja brandejava, el baix s'arrupia, el segon perdia les forces i els de dalt ja no podien mantenir l'equilibri per més temps, i aleshores havien de baixar o deixar-se caure per fer un nou pilar amb nous homes, mentre que els cinc germans de la Colla Vella seguien encara carrer amunt forts i segurs com si fossin homes de bronze.

Un any, en Ramon Corali festejava, i la casa de la seva promesa era una de les darreres del carrer de la Cort, vora mateix de la plaça dels Arbres; i en arribar a Sant Joan, volent fer un punt d'home, el jove digué a la seva promesa:

—Escolta, noia. Enguany et portaré el «pilar de cinc» fins al davant de la teua porta; amb això, no hi manquis a veure la processó!

—Què has de fer tu! Mai ningú no hi ha pogut arribar i ara tu hi arribaries? —féu la seva promesa.

—És veritat, sempre he sentit dir que, d'ençà del record dels nostres avis, el que l'ha portat més lluny ha estat fins davant de la baixada de la Pescateria, però veuràs com jo el portaré fins aquí dalt, només perquè tu ho miris amb els teus ulls!

—Veurem, doncs, si compleixes! —contestà ella—. Aquí m'estaré per veure-ho.

Vingué la diada de Sant Joan i els cinc germans Coralins, com cada any, a la porta de l'església parroquial, formaven el «pilar de cinc», que es posà a caminar pausadament al davant de la processó. En Ramon, com sempre, ocupava el lloc d'honor: es mantenia a segones fort i flexible, com una estàtua d'acer dolç, damunt les espatlles del germà gran i portant damunt les seves els altres tres germans més petits, tan fort i tan segur com si hagués estat en terra ferma i portés sobre d'ell tres palles.

Abans de pujar, digué als que l'envoltaven:

—Mentre que el pilar no calgui, tireu amunt, encara que siguem a l'altre cap de vila.

L'un darrera l'altre, escalent les faixes i les espatlles el mitjà del gran, el petit del mitjà, i el més menut del petit, el pilar s'anà formant com sempre, tot aire i esveltesa, mentre reflaven les gralles, redoblaven els timbals.

Quan el petit *enxaneta* es redreçà, fent un prodigi d'equilibri, damunt les espatlles del quart germà, la processó es posà en marxa i el pilar dels Coralins caminava davant de tots amb una fermesa admirable. La *Colla Nova* havia fet també son pilar, però el tercer féu un mal gest i l'edifici calgué com un castell de cartes. L'alçaren de nou, i amunt, darrera dels Coralins, que marxaven amb seguretat i fermesa cada volta més extraordinàries.

En ser a la baixada de la Pescateria, el pilar de la *Colla Nova* hagué de renovar-se: el segon no podia ja aguantar més i amenaçava caure, segons les batzegades que donava el seu cos.

Mentrestant el pilar dels Coralins seguia ferm com si en aquell moment l'haguessin fet: tots cinc germans paraven fort, però qui més hi parava era en Ramon, el que anava a segones, el que mantenia el lloc de més compromís, el que esperava arribar-lo fins a la porta de la casa de la seva estimada, prop de la plaça dels Arbres, fins allí on ningú mai no l'havia pogut arribar encara.

La tasca era llarga i penosa, però fent un esforç suprem, treient tot el seu poder, tots cinc germans, el

Ramon més que cap, arribaren el «pilar de cinc» fins davant de la casa de la seva promesa.

La noia s'estava a la porta amb sa mare, acompanyada d'algunes amigues, i quan veié que en Ramon havia complert la seva paraula, i notant l'esforç desesperat que tots estaven fent per ella, baixà corrent del brançal de la porta i, posant-se davant del pilar, li parà el pas tot cridant:

—Prou! Ramon, prou! Baixeu de seguida! Ja estic satisfeta!

El pilar quedà immòbil un moment i l' *enxaneta*, aquell infant de set anys, creient la veu de la noia, es deixà anar cossos avall, escorrenent-se ràpid com una anella al llarg d'una corda. Feren el mateix els altres, i en un no res el «pilar de cinc» quedà desfet. La noia s'encarà amb en Ramon, el seu promès, i li donà un cop a l'espatlla, senyal de la seva satisfacció.

Des d'aquell dia, en Ramon Corallí fou conegut a Valls i per tot el Camp de Tarragona per «l'amo del pilar de cinc». Passaren anys i més anys, vingueren diades de Sant Joan i de la Candellera, es feren processons i «pilars de cinc», com sempre, però mai ningú no gosà passar més enllà de ca la Polònia, la casa que ara habitava l'intrèpid casteller, ja casat amb aquella que havia estat la seva promesa. Ningú no havia pogut arrabassar-li aquella glòria que ell estimava com l'acte més gran i més gloriós de la seva vida.

En Ramon Corallí, ja vell, no per això perdia l'amor i l'afecció a les torres, i cada any, junt amb els seus quatre germans, se'l veia al redós de la *Colla Vella* quan ja quasi no hi quedava ningú del seu temps.

Tants «pilars de cinc» com es formaven a la porta de l'església, amb gran satisfacció seva, els veia desfer-se o caure pel carrer de la Cort, i tota la seva angoixa era de pensar que pogués sortir un altre que, com ell, arribés a portar el pilar fins a la porta de casa seva, com ell l'havia portat ja feia una trentena d'anys.

Pujava entre els de la *Colla Vella* un jove alt i robust com un roure, que no es deixava de dir que ell un dia l'hi portaria, i allò era el que donava més neguit al veterà i que li trencava la son totes les nits de festa major.

Un dia de Sant Joan, el vell Ramon veié parar aquell jove a segones davant de la processó, i es temé que li jugués una mala passada. El cor se li oprimí, el cap se li torbà.

Damunt de les fortes espatlles d'aquell jove, el «pilar de cinc» es posà en marxa, fort i segur com els que en Ramon feia en sos bons temps. Ell, com sempre, es posà al seu costat per salvar als de dalt en cas de caiguda i, al reilet de la gralla i al redoblar dels timbals, es posaren en marxa carrer de la Cort amunt.

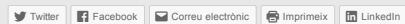
Apa! Apa! Ja el pilar passa pel pati de l'església; ja emprèn l'ample carrer de la Cort; ja és davant de la Casa de la Vila; ja arriba a les Pescateries. El pilar s'aguanta sempre fort. Aquell jove està fent esforços sobrehumans, però no dona cap senyal de desdir. El pilar va seguint encara amunt. Ara ja tots van afluint; l' *enxaneta* comença a doblegar-se; el tercer i el quart tremolen; el segon branda d'ací i d'allà, com si el seu cos fos agitat per un corrent elèctric; sa cara està encesa com un pebrot vermell; però el pilar va caminant, caminant, i ja sols li manquen comptades passes per arribar a ca la Polònia. Hi arribarà? No hi arribarà? Un moment més d'aguant en el segon i ja hi és...

Davant de l'espectacle, el vell Corallí no sap el que li passa. En aquell moment perdrà la fama de tota la seva vida, ja mai més ningú no li dirà «l'amo del pilar de cinc»... Estan a punt d'arrabassar-li la seva glòria, van a destruir la seva il·lusió més preuada. Oh, Déu!, quins moments més amargs són aquells per aquella ànima tan sencera!

Què farà aquell home en aquells moments terribles? Sols hi mancava una cosa! Fixa la mirada a la porta de casa seva i hi veu la seva dona, aquella que tal dia com aquell tants anys enrere s'estava també a la porta, esperant que ell passés amb el seu pilar a les espatlles... Quina vergonya per a ell veure's vençut per un jove del dia! Aleshores, en Ramon Corallí no s'hi pensa més, no es pot retenir: sos braços, tot son cos, s'abalancen fatalment cap al «pilar de cinc»; dona una forta empenta i tot aquell tremolós edifici de carn humana se'n ve a terra a sis passes abans d'arribar a la porta de casa seva, mentre que, alçant destrament els braços, recull el pobre *enxaneta* entre ses mans de ferro.

I ja mai més ningú no ha gosat portar el «pilar de cinc» fins a aquell lloc, davant de ca la Polònia.

Comparteix això:

Relacionats

Toni Sala
A "L'inèdit"

Vicenç Pagès
A "L'avantçat"

Mònica Ballet
A "L'avantçat"

Categoria : El recuperat

Etiquetes : Cosme Vidal i Rossich, Josep Aladern, Josep Bargalló

← Jaume C. Pons Alorda

Montse Pou →